

Tájékoztató hozzászólás a Bolívar-díj ügyhöz*

Mendacem oportet esse memorem:
Költőnek ezt ajánlani merem.
Nem épen tisztos, de derék szabály,
Versemben jól fér, s a mellett – talál.
Azaz – magyarra téve a szavak:
„Költő hazudj, de rajt’ ne fogjanak”;
Mert van egy példa, hogy: a sánta eb...
A sánta költő még keserveesebb.
(Arany János: *Vojtina Ars Poétikája*)

Tisztelt filozófus olvasó!

Az alábbiakban közlöm tájékoztatás végett Mészáros István akadémikus tagtársam hozzám intézett személyes hangú levelét, amely, ha eltekin-tünk a személyes levelezésben használatos szubjektív hangvételtől, tárgyilagos, *objektív válasz*, mivel tényeken nyugszik, beleértve a negatív értékelés mellékhangjait is. Objektív válasz ez Heller Ágnes akadémikus képtelen állításokkal dobálódzó, rágalmazó nyilatkozatára, amely az [origo] c. weblap egyik cikkében jelent meg, mint magyar köszöntés honfitársunk, Mészáros István Bolívar-díjas (150 000 \$ = 30 millió Ft) kitüntetése alkalmából. Mészáros akadémikusnak számos díja, a József Attila- (1951), a Kossuth- (1956), az Isaac Deutscher- (1970) és a Lukács György-díj (1992) mellett ez a legjelentősebb kitüntetése. Az [origo]-cikket teljes terjedelmében megtalálni az interneten.** Egy második függelék lehetne, amelyet azonban nem közlök, csak jelzek, Mészáros professzor MTA külső tagként (1995) való megválasztásától a mai napig terjedő, hatvanegy közleményt jegyző publikációs listája.*** Ez igazolja egyre

* A 2009-ből származó, eddig publikálatlan dokumentumot, amely Szigeti József hagyatékából való, jogutódai hozzájárulásával közöljük. (A szerk.)

** <http://www.origo.hu/itthon/20090921-hugo-chavez-kituntette-mesaros-istvant.html>

***Mészáros Istvánnak 1995-től 2012 őszéig világszerte, különböző nyelveken 85 könyve jelent meg. (A szerk.)

növekvő világhírnevét, amely *by the way* messze felülmúlja mestere, Lukács György hírnevét. Az eredeti angol íráások kiadásai mellett, több világ- (német, spanyol, olasz, kínai) és egzotikus (hindi, párszi [perzsa]) nyelvű fordítások jelzik a szerző nemzetközi ismertségét és magas értékelését.

Mészáros István tagtársunk kérésére vállaltam ezt a lépést, hogy én szóljaljak meg ügyében, mivel ő jó ideje orvosi kezelés alatt áll, s Venezuelából visszatérve a nemzetközi bizottság által neki ítélt Bolívar-díj átvételéről, ismét hosszabb kezelési folyamatnak van alávetve. Így próbálom elősegíteni ama hallatlan tudományos erőfeszítését, amellyel újabb nagy elméleti művének – ez a *structure of historical process*-ről szól – befejezésén dolgozik.**** Ezzel már csak azért is tartozom kedves barátomnak, mert mi, volt Eötvös-kollégisták, segítettük elő szellemi-tudományos fejlődését. Természetes, hogy most is barátilag nyújtunk neki segítő kezünket. Tarján Imre akadémikus, még középiskolai matematika-fizika tanáraként, ismerte fel tehetségét, én pedig első egyetemi lépéseinél kézen fogva vezettem Lukács Györgyhez, aki intellektuális nagykorúsítását fejezte be. Tarján Imre olyannyira megőrizte társadalomtudományi utakra lépett kedves tanítványa iránti érdeklődését, hogy velem együtt vett részt és gratulált melegen 1995-ben az MTA külső tagjaként székfoglaló előadását tartó egykori diákjának. Még azt is figyelemmel kísérte – egy futó beszélgetésünkből tudom –, hogy megjelent-e Mészáros székfoglalója a *Magyar Tudományban*, kifejezve elégedetlenségét, hogy ott nem találta. „Az, ami után másutt két kézzel kapkodnak, nálunk nem érdekes?” – jegyezte meg ironikusan.

Mészáros akadémikus levele az általam vele ismertetett [origo]-kivonaton alapszik. Ahol szükséges, ott rövid, számozott jegyzetet fűzök az ő leveléhez.

A kivonat a következő:

Mészáros a rendszerváltás *után* (?! A tájékozott Simor András költő, az *Ezredvég* szerkesztője, ilyet nem mondhatott; a zárójeles kritikus megjegyzések tőlem, Sz. J.) Kossuth- és József Attila-díjat kapott, Simor szerint ennek ellenére Magyarországon mégsem népszerű. Ennek oka, szerinte, hogy itthon jelenleg nem kedveltek a marxista gondolkodók.

Határozottabban fogalmazott a szintén Lukács-tanítvány (?! Si-mornak nem volt kapcsolata Lukácssal!) Heller Ágnes, aki az [origo]-nak „baloldali Morvai Krisztiná”-nak nevezte Mészárosot. Heller azt állította, a filozófust Kanadából korábban arra hivatkozva utasították ki, hogy szovjet ügynök volt. Heller hozzátette: a kérdésben nem akar

****A 2010-ben megjelent mű: *Social Structure and Forms of Consciousness. Volume I: The Social Determination of Method. Volume II: The Dialectic of Structure and History.* New York, Monthly Review Press, 2010–2011. (A szerk.)

véleményt mondani, Mészáros azonban szerinte szovjet ügynökként viselkedett, amikor a rendszerváltás előtti magyar ellenzéket bírálta Angliából.

Heller szerint hiába volt Mészáros tehetséges, filozófiáját lezüllesztette azzal, hogy munkásságát a gyűlölet, többek között az Egyesült Államokkal, illetve a brit Munkáspárttal szemben érzett gyűlölet motiválja. Szerinte nem is csoda, hogy Mészárost Chávez tüntette ki, aki az Egyesült Államok egyik legkeményebb kritikusává vált az elmúlt években. Chávez kritikusa militarista, egyeduralomra törő forradalmárnak tartják, aki a kubai rezsimhez hasonló politikai rendszert akar kiépíteni Venezuelában.

Szerettük volna megkérdezni Mészárost is, akit londoni lakásán, telefonon értünk el. A venezuelai díjat nemzetközi zsűri ítélte neki, és nem kíván nyilatkozni – válaszolta Mészáros, és még mielőtt bármit kérdezhettünk volna, letette a kagylót.

Kommentárom ehhez (Mészárosnak írt levelemben) a következő volt:

A hazudós, paranoiásan gyűlölködő Heller megnyilatkozásának értékeléséhez tudnod kell, hogy Morvai Krisztina a Jobbik nevű újnylis párt emblematikus figurája, aki egy értelmes amerikai zsidó/magyar vagy magyar/zsidó kritikusával szemben kijelentette, hogy az őt – teljesen jogosan – *szörnyetegnek* tekintő tengeren túli biboldó (= a megkereszteltetlen, nem feltétlenül argot!) játszadozzon inkább csak saját körülnyírt aprócska farkincájával (sic!), semmint az ő magasztos lényének nyomorgatásával. A jogvégzett hölgy szellemi szintjét, hogy ne mondjam logikáját, nemcsak alantas fogalomvirágai, de ezek logikai kötémódjai is jellemzik. Teszem az, hogy a *circumcisiót* az érintett szerv hosszának megrövidítésével azonosítja. E körüti hordószőnokokhoz (vagy inkább körüti repedszarkú kuruchoz?!) méltó politikai nyilatkozat érthető módon nagy port vert fel itthon, s a Krisztinához hasonló *ein Mädchen für alles und alle* Ágnesünk, hogy ebben a vonatkozásban is *up to date* legyen, most erre játszott rá.

Mészáros professzor válaszelevele így hangzik:

Kedves Jóska, Fiaid továbbította e-mail-ben leveledet. A Heller féle ocsmányságról már hallottam Krausztól, és egyáltalán nem lepett meg. A reakciós lezüllesztés legalján már csak erre lehet képes. Persze, ocsmány rágalmazó hazugság az – és ő ezt nagyon jól tudja¹ –, hogy engem Kanadából kiutasítottak. Ellenkezőleg, 1972 és 1976 között (1976 végéig) a kanadai York Egyetemen voltam Torontóban, a Filozófia és a Társadalomtudományok Professzora, és 1977 januárjában tértem vissza Angliába, amikor elnyertem a Sussexi Egyetem Filozófiai Tanszékének vezető professzori állását. Ami viszont a másik

ocsmány vádat illeti,² soha a Heller által említett „magyar ellenzéket” nem bíráltam. Soha nem vesztegettem rájuk az időmet. Így ez is ocsmány hazugság, mint az abszurd „szovjet ügynök”,³ vádaskodás és persze öndicsőítés céljából. Csak azt nem értem, hogyan egyeztethető mindez össze egy akadémikus kolléga iránti elemi tisztesség követelményével. Akadémiai osztályunknak (a Második osztálynak) nincs ez ellen semmi kifogása? Meglep.⁴ Amit én bíráltam, az a *Kádár kormány* gazdasági politikája volt, aláhúзва – már 1982-ben –, hogy a kapitalista eladósodás stb. a legsúlyosabb implikációkat vonja magával. Ez persze, mint tudjuk, be is következett. Olvashatod ezeket a *Beyond Capital* 454–456 oldalán.⁵ Az ott idézett szöveg eredetileg az olasz *Problemi del Socialismo* Lelio Basso által alapított folyóiratában jelent meg, 1982 áprilisában. Mint tudod, Lelio Basso a Pietro Nenni által vezetett Szocialista Párt baloldalának volt kiemelkedő személyisége. A háromkötetes Akadémiai Lexikonban benne van az 1951-es József Attila-díjam mellett a Kossuth-díjam jelzése, 1956-ra datálva, azzal a megjegyzéssel, hogy „a Politbüro eltörölte”. A 2009-es Almanachot nem láttam. Természetesen igazad van, hogy alapjában véve ez a Heller-féle törvényileg büntetendő ocsmányság mindenekelőtt Chávez ellen irányul. De hát jól tudjuk: „a kutya ugat, a karaván halad”. Jó egészséget kívánva szeretettel öllelek Évivel együtt, Pista

Ez minden, amit érdemes ismerni a Bolívar-díj körüli magyar viszon­tagságokról, avagy az MTA egy kiváló kültagjának *hazai meghurcolási kísérletéről*.

Budapest, 2009. 10. 25.

Jegyzetek

- ¹ Heller – önéletrajzában, *Bicikliző Majom*, Budapest, Múlt és Jövő Lap- és Könyvkiadó 1999, 98–99. [Heller Ágnes könyvéről ld. K. Magyar Jenő olvasó-jelét az *Eszmélet* 44., 1999. téli számában, 137–141. (A szerk.)] – éppen ilyen gátlástalan hazugságokkal áraszt el engem is. Logikátlan, összevissza beszéd az övé (kültelki szitokszavakkal kicifrázva) háború utáni életemről, egy piaci kofa tudatlanságára valló pszichológiai és társadalmi képzetekkel.
- ² A hazudozás annyira második természetévé vált a hölgynek, hogy akkor is ebben az idiómában beszél, amikor indulatilag nem a személyes irigység és gyűlölködés vezeti. Pajzs Dezső professzorról például azt állította egy Népszabadság-cikkében, hogy 1956 nehéz napjaiban revolverrel szaladgált az egyetem­men, kommunistákat keresve. Pajzs professzor nem volt agresszív természet. Nemzeti érzésű ember volt, ám ha valamit nem szeretett, az a Horthy-rendszer volt, amely megfosztotta hajlott kori vigasztól, végtelenül kedves, szeretett unokaöccsétől, aki a háború poklában pusztult el. Heller cikkének szinte má-

sodnapján, az elhunyt professzor rokonai jelentkeztek, határozott cáfolatot téve közzé a napilapban.

- ³ A „szovjet ügynökséggel” való vádaskodás Mészáros professzor esetében már csak azért is abszurd, mert elméleti műveiben közismerten kritikus a viszonya a szovjet fejlődéshez. A tényeket és a logikumot nem ismerő, vagy felkentségének tudatában mindkettőt egyaránt megvető *Queen of the postmodern Hungarian Philosophy* vádaskodása már csak azért is zavaros és ügyefogyott, mert a saját lázálmaint tényként prezentáló filozófa tyúkagyában még csak fel sem merül, hogy egy szovjet ügynök szegénybéllyeggel kiutasított embert az ilyesmire érzékeny angolok aligha neveztek volna ki tanszékvezető professzornak. Ezt Hellenek annál is inkább tudnia kell, mert akkortájt mindenütt feltűnést keltett, hogy Lakatos Imre hazánkfia, nemzetközi tudományos ismertsége ellenére, *nem* kapta meg, mégpedig pusztán ügynökség *gyanúja* alapján nem (és nem vaskosan meg-megnyilvánuló erkölcsi beszámíthatatlansága, *moral insanity*je miatt!), az általa többször is kérelmezett angol állampolgárságot, jöllehet a *true born English gentleman*től (à la mestere, Karl Popper, *der „weanerische” great old man of analytic philosophy, und übrigens eine hochgezüchtete politische Pflanze*) elvárható politikai elkötelezettség minden pontját, el egészen a denunciations rágalmozásokig, mindig kifogástalanul teljesítette. Míg a minden gyanú felett álló Mészáros nemcsak tanszékvezetést kapott, hanem angol állampolgárságot is.
- ⁴ Mészáros tagtársunkat, magam is tájékozatlan lévén, levele vétele után, utólag értesíthettem csak arról, hogy osztályunk vezetősége nem ismerhette Heller Ágnes nyilatkozatát.
- ⁵ *A tőkén túl* magyarul most megjelent II. részében [A *szocialista kritika történelmi öröksége*, Budapest, L'Harmattan – Eszmélet Alapítvány, 2009]: 265–268. oldal.

Takarító és gyapotválogató fiúk